

Input // output

Staatspapier

Het gebruik van langetermijnstaatsobligaties kan nadelige gevolgen hebben voor de reële economie. Dit volgt uit het theoretische model van Van der Kwaak en Van Wijnbergen. De auteurs onderzoeken de effecten van een toename in het faillissementsrisico van de overheid. Als de overheid gebruikmaakt van langetermijnobligaties, leidt de toename van het faillissementsrisico tot verliezen bij investeerders. Dit komt doordat de rente die zij op hun staatsobligaties ontvangen vaststaat, ook al is het risico toegenomen. Hun investeringen worden dus minder waard, wat

kan leiden tot financiële problemen. Dit geldt ook voor financiële instellingen, die vaak staatspapier bezitten. Als zij financiële problemen krijgen, wordt ook de kredietverlening aan het bedrijfsleven geremd. Als de overheid alleen korte termijnschuld heeft uitstaan, is dit probleem kleiner, omdat de rente op staatschuld dan snel aan het risico kan worden aangepast.

Kwaak, C. van der, en S. van Wijnbergen (2013) Long-term government debt, financial fragility and sovereign default risk. *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 052 en *Duisenberg school of finance Discussion Paper*, 055.

Tevreden

Prijsmutaties hebben een groter effect op de tevredenheid met het leven dan reëel gezien equivalente veranderingen in het inkomen. Dit blijkt uit empirisch onderzoek van Deckers *et al.* naar veranderingen in het reële inkomen van Duitsers tussen 2004 en 2009. Opvallend is dat een daling van het reële inkomen alleen de zelfgerapporteerde tevredenheid van de veertig procent armste individuen blijkt te reduceren. Een toename van het prijspeil met tien procent doet de tevredenheid van een persoon in het 25^e inkomenskwantiel afnemen met 0,53 punten op een schaal van 1 tot 11. Deze afname staat gelijk aan het verschil in tevredenheid tussen een getrouwde en een alleenstaande persoon. Als het nominale inkomen van dit individu met 9,1 procent zakt, wat reëel gezien identiek is aan een prijsstijging van 10 procent, is de daling van de tevredenheid echter maar 0,06 punten. Dit zou komen doordat mensen vaker met prijzen geconfronteerd worden dan met hun inkomen.

Deckers, T., A. Falk en H. Schildberg-Hörisch (2013) Nominal or real? The impact of regional price levels on satisfaction with life. *IZA Discussion Paper*, 7345.

Minimumprijs

Het Europese emissiehandelssysteem (ETS), waarbij bedrijven rechten moeten kopen als zij CO₂ willen uitstoten, is ingesteld om investeringen in duurzame technologie te bevorderen. De huidige prijs van een emissierecht is echter te laag om dit te verwezenlijken. Verdonk *et al.* onderzoeken verschillende voorstellen van de Europese Commissie om de emissieprijs te verhogen. Zij gebruiken daartoe het uitgebreide *WorldScan*-macromodel. De beste optie om de CO₂-prijs te verhogen blijkt het instellen van een minimumprijs. Dit zorgt voor de gewenste prikkel tot verduurzaming en een stabiele CO₂-prijs.

Verdonk, M., C. Brink, H. Vollebergh en M. Roelfsema (2013) *Evaluation of policy options to reform. The EU emissions trading system*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Grootschalig

De maatschappelijke welvaart kan stijgen als kleine pensioenfondsen fuseren. Dit komt doordat grote pensioenfondsen dankzij schaalvoordelen lagere administratie- en investeringskosten hebben. Dit blijkt uit empirisch onderzoek van Bikker naar Nederlandse pensioenfondsen tussen 1992 en 2009. De schaalvoordelen met betrekking tot administratiekosten blijken ongelimiteerd. Dit betekent dat elke schaaluitbreiding leidt tot lagere administratiekosten per klant. De totale administratiekosten zijn dus minimaal als één pensioenfonds alle klanten bedient. Er is echter wel een limiet aan de schaalvoordelen met betrekking tot investeringskosten. De investeringskosten per klant, waar financieel onderzoek en advies onder vallen, dalen als een pensioenfonds uitbreidt, totdat de omvang van zijn investeringsportefeuille is gegroeid tot 690 miljoen euro. Vanaf dat punt hebben schaaluitbreidingen geen voor- of nadelen meer. De totale investeringskosten zijn dus minimaal als alle fondsen ten minste 690 miljoen euro aan investeringen hebben uitstaan.

Bikker, J. (2013) Is there an optimal pension fund size? A scale-economy analysis of administrative and investment costs. *DNB Working Paper*, 376.

Leegstand

In januari 2013 werd zestien procent van de totale kantooroppervlakte in Nederland niet gebruikt. Rond de milleniumwisseling was dit nog vier procent. Kantoorleegstand is met name aanwezig in de Randstad. Winkelleegstand is juist vooral in de perifere regio's

16%

Leegstaande
kantooroppervlakte

van Nederland een probleem. In april 2013 stond acht procent van de winkelopervlakte in Nederland leeg.

Buitelaar, E. *et al.* (2013) *Gebiedsontwikkeling en commerciële vastgoedmarkten*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving en Amsterdam School of Real Estate.

Mantelzorg

Mantelzorg leidt tot afbraak van het cognitief functioneren van de ouderen die verzorgd worden. Dit concluderen Bonsang en Bordone uit hun instrumentele-variabeleanalyse, waarvoor data over oudere vrouwen uit dertien Europese landen in de periode 2004–2007 zijn gebruikt. Een verklaring voor het nadelige effect van mantelzorg kan zijn dat de ouderen afhankelijk worden, waardoor zij zelf niet meer scherp hoeven te zijn. Zaak is om te waarborgen dat mantelzorg, bedoeld ter bevordering van de lichamelijke gezondheid, geen gevaar wordt voor de geestelijke gezondheid. Dit is met name relevant nu de overheid professionele ouderenzorg meer en meer wil laten vervangen door informele mantelzorg, met het oog op de bezuinigingen.

Bonsang, E. en V. Bordone (2013) *The effect of informal care from children on cognitive functioning of older parents. NET-SPAR Discussion Paper*, 008.

Studenten

Studenten kiezen steeds vaker voor een studie in het buitenland. Bergerhoff *et al.* onderzoeken of deze trend bevorderlijk is voor de maatschappelijke welvaart in de betrokken landen. Uit hun theoretische model, dat wordt geschat op basis van data uit verschillende bronnen, blijkt dat internationale mobiliteit van studenten de globale welvaart verhoogt. Het kan echter moeilijk zijn om de studentenmobiliteit te vergroten wanneer internationale studenten na hun studie gelijk weer terugkeren naar hun geboorteland. Dit impliceert namelijk dat landen, die vooral studenten ontvangen, opdraaien voor de studiekosten van buitenlandse studenten, zonder daar de vruchten van te plukken. Dit ongunstige distributie-effect kan ertoe leiden dat ontvangende landen de groei van studentenmobiliteit blokkeren.

Bergerhoff, J., L. Borghans, P.K. Seegers en T. van Veen (2013) *International education and economic growth. IZA Discussion Paper*, 7354.

Verstedelijking

In de periode 1998–2010 is het percentage van de Nederlandse bevolking dat woont in de stad toegenomen van 67,2 tot 67,9 procent. De stedelijke bevolking groeide in die periode met bijna 7 procent, terwijl de bevolking woonachtig op het platteland toenam met on-

Banken

Bolt en Humphrey gebruiken een nieuwe methodologie om de concurrentiekracht van banken in het verlenen van betalingsdiensten te onderzoeken. Door een zogenaamde *frontier-based* methode toe te passen op data over 382 grote Amerikaanse banken in de periode 2008–2010 blijkt dat de grootste banken, die meer dan tien miljard dollar aan activa hebben, slechts een gemiddelde concurrentiekracht hebben. Banken met zeven miljard dollar aan activa blijken het meest concurrerend, terwijl banken met vier miljard dollar aan bezittingen het minst competitief zijn.

Bolt, W. en D. Humphrey (2013) *Competition in bank-provided payment services. ECB Working Paper*, 1539.

Vrijwillig

In Nederland is het hebben van een ondernemingsraad ongunstig voor het bedrijfsresultaat. Dit blijkt uit econometrisch onderzoek naar ondernemingsraden in 25 verschillende landen in het jaar 2009. In Angelsaksische landen blijkt een ondernemingsraad juist het bedrijfsresultaat te bevorderen. Van den Berg *et al.* stellen dat dit te maken heeft met het feit dat ondernemingsraden in die landen vrijwillig ontstaan, terwijl deze in Nederland vaak wettelijk verplicht zijn.

Berg, A. van den *et al.* (2013) *The effect of employee workplace representation on firm performance. A cross-country comparison within Europe. Tjalling C. Koopmans Research Institute Discussion Paper*, 005.

Schokreactie

De huidige reactie van beleidsmakers in OESO-landen op veranderingen in economische groei en werkloosheid leidt tot een substantieel welvaartsverlies. Dit blijkt uit de econometrische analyse van Lukkezen en Teulings. Met behulp van data over zeventien landen in de periode 1970–2009 concluderen zij dat de optimale beleidsreactie op groeischokken procyclisch is, terwijl de beste respons op werkloosheidsschokken anticyclisch is. Beleidsmakers reageren momenteel echter procyclisch op beide schokken. Deze reactie is ook nog eens te traag en niet hevig genoeg. De reden dat dit suboptimale beleid gevoerd wordt, kan zijn dat beleidsmakers minder waarde hechten aan de toekomst dan hun onderdanen.

Lukkezen, J. en C. Teulings (2013) *Optimal fiscal policy. CPB Discussion Paper*, 242.

Terugkeren

Het zijn voornamelijk immigranten met een gemiddeld inkomen die niet terugkeren naar hun land van herkomst. Deze conclusie trekken Bijwaard en Wahba op basis van hun empirische onderzoek naar immigranten die tussen 1997 en 2007 vanuit ontwikkelingslanden naar Nederland zijn gekomen. Immigranten die in Nederland maar een laag salaris verdienen blijken het meest geneigd om terug te gaan naar hun land van herkomst. Grootverdieners onder de immigranten besluiten ook relatief vaak om huiswaarts te keren. De onderzoekers verklaren dat immigranten met een laag inkomen vaak teruggaan omdat hun zoektocht naar een betere toekomst is mislukt. Rijke immigranten vertrekken juist omdat zij in Nederland voldoende vermogen hebben opgebouwd om in hun land van origine te kunnen genieten van een relatief luxe leven.

Bijwaard, G.E. en J. Wahba (2013) *Do high-income or low-income immigrants leave faster? NORFACE Migration Discussion Paper*, 013.

67,9%

Nederlanders woonachtig
in de stad

geveer 3,5 procent. Zowel natuurlijke bevolkingsgroei als binnenlandse en internationale migratie hebben bijgedragen aan deze voortschrijdende verstedelijking.

SCP (2013) *De dorpenmonitor. Ontwikkelingen in de leefsituatie van dorpsbewoners*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.